

REKABETE İLİŞKİN ESASLAR KARŞISINDA ULUSLARARASI ÖZEL FUAR VE SERGİLER*

Prof. Dr. Charley Del MARMOL

Çeviren :
Prof. Dr. Akar ÖÇAL

Uluslararası sergi ve fuarlara iştirakın düzenlenmesi, bunların sayılarının ya da buralara katılma imkânlarının kısıtlanması Roma Andlaşmasının rekabete ilişkin hükümlerine aykırı mıdır?

I. SERGİ VE FUARLARIN ÇOĞALMASI

«Az masrafla, kısa sürede, küçük bir alan içinde, çok iş yapmak». Uluslararası Lyon Fuarının kurucularından biri olan Edouard Herriot, bu kısa ve özlü esas ile, uluslararası fuarlar sayesinde, gerek sergileyciler gerek kullanıcılar bakımından gerçekleştirilecek ekonomik amaçları gayet güzel bir şekilde ifade etmiş bulunmaktadır (1). Uluslararası ve ulusal fuarların artması, doğrudan doğruya bu amaçlarla çelişmektedir. Hollanda Kraliyet Fuarı Başkanı, yalnızca 1961 yılının son sömestrisinde 1000'e ya-

* «Expositions et foires spécialisées de caractère international et règles de concurrence», *Revue du Marché Commun*, Juin 1964, No. 70, s. 291-298.

(1) Gerrit VAN DER WAL: «La fonction de la foire comme catalyseur de la vente», *Bulletin de la Société belge d'études et d'expansion (Liège)*, 1962, s. 266.

kın uluslararası sergi ve fuarın açıldığını ifade etmiştir. Anılan şahıs, bu karmaşık tablodan, güçlerin böylece dağılmasından, aşırı yayılmadan ve gösterilerin anlamsız biçimde artmasından tasalanmış ve bu ekonomik düzensizliğin ve ulusal övünçteki bu ticari anarşinin başlıca sebebi olarak, bu gösterilerin organizatörlerinin özel çıkarları ve aşırı milliyetçilik duygusu olduğu açıkça söylemiştir (2).

Fransız hükümeti yabancı ülkelerdeki temsilcilerine hitaben 17 ocak 1928 tarihinde gönderdiği bir yazıda, o zamandan beri yaygınlaşma karakterine bürünen bu olaya, daha o vakit dikkatleri çekmişti:

«Sergi ve fuarların faydası inkâr edilemezse de, bu gösterilerin sıklığının uygun bir işaret olarak kabul edilmesi konusunda sonuç aynı değildir; bunların tekrarı sanayici için ağır bir yük teşkil eder ve genel masraflarının artmasına yol açar. Kuşkusuz, kimse bir sergiye katılma zorunda değildir. Fakat rekabet şartları insanı o şekilde taziyet etmektedir ki, bunlara katılmaktan kaçınmak güç bir davranış teşkil etmektedir. Gerçekten, sanayici, yokluğunun bir güçsüzlük olarak yorumlanmasından korkar ve bu elverişsiz baskıdan kurtulmak için genellikle taleplere boyun eğmek zorunda kalır.

Sergi ve fuarlar, genellikle, üreticilerin taleplerine uygun olarak değil de etkili olmayı arzulayan özel çıkarların baskısı altında ya da mahalli faaliyetlerin canlandırılmasını isteyen mahalli kuruluşların girişimleri sonucunda işletmelerce gerçekleştirilirler» (3).

Uluslararası sergi ve fuarların çoğalmasında sorunu, bir İngiliz uzmanının raporuna da konu teşkil etmiştir rapor - Uluslararası Ticaret Odasının fuar, sergi ve salonlardan yararlananlar komitesine sunulmuştur-(4). Rapor şunu ortaya koymaktadır ki, sanayicilerin, bu çeşit davranışları izlemesi için ne sermayesi ne de personeli vardır. Onların bu çeşit gösterilere katılmak zorunda

(2) VAN DER WAL, ibidem, s. 267—268.

(3) Emile ROUIERE'den naklen, *Le statut juridique des foires modernes d'échantillons* (tez), Paris 1954, s. 75.

(4) W.P.N. EDWARDS tarafından hazırlanmıştır. 21 Ekim 1963 gün ve 283/77 sayılı CCI dökümanı. Komisyona 14 ocak 1964'de sunulmuştur.

olmasının nedeni, «yalnızca rakiplerinin buralara katılmakta olmasdır». Aynı grup ürünlerle ilgili fuarların ardarda açılması konusunda ciddi tenkitler yapılmıştır. Meselâ Avrupa'da 11 uluslararası giysi ve tekstil fuarı ve 7 elektronik, televizyon ve radyo fuarı vardır (5).

Bu çoğalmanın başlıca nedenlerinden biri de, mahalli idarelerin davranışlarıdır (baskılarıdır). Gerçekten, bu kuruluşlar bir uluslararası fuar organizasyonunun yalnızca mahalli sanayii değil aynı zamanda özellikle ticari hayatı, otelciliği, küçük sanatları vs. da teşvik etmekte olduğu görüşündedirler. Bazı ülkelerde bölgesel ya da mahalli faktörler, bölgenin ya da şehrin sanayicileri üzerinde genellikle kesin bir etki yaparlar. Uluslararası bir fuar açmanın dayanağını işte bunlar teşkil eder. Zira manevi ve politik sebeplerle katılmak zorunda olan o yerin sanayicileri, kendilerinin de fuara iştirak etmesi için, boykot tehdidinde varacak ölçüde, bazı hallerde kendi müteahhit ve müşterileri üzerinde taziykte bulunurlar.

II. ÖZEL GÖSTERİLERİN YAYGINLAŞMASI

Uzun zamandan beri, bu anarşi ile mücadele etmek ve piyasanın saydamlığını daha iyi biçimde sağlamak için, mesleki çevreler, sanayi branşları ya da ürünleri itibariyle özel sergiler açma teşebbüsünde bulunmaktadırlar. Bunların en tanınmış ve eskisi, 1898 yılından beri organize edilmekte olan ve Avrupanın öteki şehirlerinde de muayyen tarihlerde açılan Paris Otomobil ve Bisiklet Salonudur. Daha yeni tarihli öteki özel uluslararası sergiler arasında şunlar zikredilebilir: Uluslararası Oyuncak Fuarı, Avrupa Makine-Alet Sergisi, Uluslararası Tekstil Makinaları Sergisi.

Bu formülün üstünlükleri birçok kez ifade edilmiştir. Bunlar, esasen, ticari ya da sınaî spesializasyon lehine olarak belirtilen ve klasikleşmiş şu kelime ile özetlenebilecek hareket için ileri sürülen delillerin aynıdır: Rasyonalizasyon.

«Aynı branşta çalışan ve en mütecanis ziyaretçi topluluğunu celbeden sergileyici gruplarının böylece bir arada bulunuşu, modern fuarların başarısının teminatı durumundadır» (6).

(5) EDWARDS, loc. cit.

(6) VAN DER WAL, op. cit., s. 269.

Herkes tam rekabeti engelleyen sebeplerin neler olduğunu bilmektedir. Bunlar içinde, ürünlerin kaliteleri arasındaki büyük farklılığı ve malların fiyat ve özellikleri hakkında aynı anda bilgi alma eksikliğini zikretmek gerekir. Özel sergilerce gerçekleştirilen büyük gelişme sayesinde sanayici ya da tüketici, ilgilendikleri ürünleri gerçek biçimde karşılaştırmak ve binnetice «kısa sürede ve az masrafla» seçim yapmak imkânını elde etmiş olmaktadırlar. Özel sergi ve fuarlar, gerçekten, bir «piyasa geliştirme şekli» olarak kabul edilebilirler (7); zira buralarda alıcıların bilgi edinmeleri dağıtılan teknik notlarla, makinaların çalışmasının gösterilmesiyle (bu her zaman genel karakter taşıyan fuarlarda söz konusu olmayabilir) ve birçok ülkenin uzmanlaşmış teknik basın temsilcileri için organize edilen toplantılarla sağlanmaktadır.

Sanayiciler açısından özel gösterilerin üstünlüklerinin belirlenmesi gerekir. Özel fuarlar «yabancı pazarlara nüfuz etmede etkili bir vasıta» olarak nitelendirilir (8) ve bunlar avrupalı sanayiciler için çok gelişmiş ülkelerle «üçüncü dünya» ülkeleri karşısında mahir bir propoganda vasıtası durumundadırlar. Bu sebeple, sergileyicilere yüklenen ağır masrafların azaltılması konusunda ısrar etmek acaba doğru olur mu?

Meselâ makine-alet sektöründe, sanayici, specialize olmamış gösteri sistemini benimsemekle, ötekilere oranla daha fazla olarak her fuar için tesisler vücuda getirmek, elektrik bağlantıları ve harcamaları ile nazik ve masraflı taşıma işlemleri yapmak, montaj ve söküm işlerine girişmek, fabrikada, fuarda sonra da dönüşte fabrika ya da müşteride titiz ayarlamaları gerçekleştirmek (zira her nakliye işi daima bazı şeylerin düzenini bozar), ticari ve teknik personel hizmetleri arz etmek (halbuki öteki fuarların büyük bir kısmında bir tek ticari ya da ticari-teknik eleman yeterlidir) vs. zorundadır. Bu sebeple, Avrupa'daki 15-20 fuar karşısında, kurucular arasındaki rekabetten ziyade fuarlar arasındaki düzensiz rekabetten ürkmüş alıcılar ya da personel bezginlik içine gireceklerdir. Özet olarak şunu belirtelim ki, makine-alet sa-

(7) ROUVIERE, op. cit., s. 60—61. Bu husus genel olarak uluslararası fuarlar vesilesiyle ifade edilmiştir. Buradan hareketle saydamlığın özel fuarlarda da gayet güzel bir şekilde gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılabilir.

(8) STEIDL, Uluslararası Hannover Fuarı Müdürü, 17 Aralık 1962'de Brüksel'de Belçika - Almanya - Lüksemburg Ticaret Odasında verilen konferans.

nayicileri, fabrikalarının işletilmesi, dağıtım ve müşterilerinin iyi bir biçimde aydınlatılması için ekonomik olmayan bir şekilde tahrik edilmiş olacaktırlar» (9).

Özel fuarlar «yenilikler için bir deneme tahtasıdır» (10). Süreliliği açısından mantıklı bir araya riayet etmek şartıyla- yeni şeyler bulmak için belli bir fuara giden alıcıyı hayal kırıklığına uğratmamak bakımından-, mütecanis mal grupları imalâtçıları arasındaki uluslararası seviyedeki bütün karşılaşmalar yararlıdır; bu tür karşılaşmalar üreticiler arasında, tahrik ettiği yarışma fikri ve özellikle uzmanlaşmış yararlanıcılar ile yapılacak sıkı ilişkiler sayesinde teknik gelişmeyi teşvik eder. Gerçekten, tatmin edilmesi güç müşterilerin böylece bir araya gelmesi, sanayiciler, tüketicilerin ihtiyaçlarını en iyi şartlar altında öğrenmek imkânını sağlayacak mıdır?

Özel fuarların üstünlükleri 1 Ocak 1963'den itibaren uluslararası karaktere bürünen ya da yeni açılan fuarların sayılarının karşılaştırılmasında daha açık olarak görülecektir. 26 yeni genel fuara karşılık 105 yeni özel fuar mevcuttur (11).

Bu gelişme, maalesef, özel sergi ve fuarlardaki yaygınlaşmayı göstermektedir. Çarelerin araştırılması bakımından, fuarların sınırlandırılmasının ortaya çıkardığı sorunlarla bu ekonomik düzensizliğe karşı savaşmak için bulunan formüllerin ve ortak pazardaki rekabet kaidelerinin hukuki sonuçlarının üzerinde durulmasının zamanı gelmiş bulunmaktadır.

III. SERBESTİYET Mİ SINIRLANDIRMA MI ?

Paris Fuarı genel sekreteri Emile ROUVIERE, 1954 yılında Paris Hukuk Fakültesine sunduğu tezde, fuar sayısını sınırlandırmaya karşı olan ve bunun lehinde bulunan başlıca delilleri de inceleme konusu yapmıştır (12). Bu delilleri kısaca şöylece özetlemek mümkündür.

-
- (9) F. WOLFF-CAMMAERTS: «Dix ans de coopération industrielle européenne», Industrie (Bruxelles), Juillet 1960.
- (10) ROUVIERE'in genel fuarlara uygulanan (op. cit., s. 64) fakat özel fuar ve sergiler de benimsenen başka formülü.
- (11) EDWARD raporu, CCI, loc. cit. Yazar verdiği listenin tam olduğu iddiasında değildir.
- (12) ROUVIERE, op. cit., s. 74 vd.

1) Sınırlandırmanın Lehinde Olan Deliller :

- Fuarlar çoğalırsa ilgi azalır, prestijleri kaybolur.
- Üretim birçok fuar arasında dağılır. Bu sebeple bunlardan hiçbiri tatminkâr bir «örnek» teşkil edemez.
- «Orjinal» imalât dağılır ve fuarlar başlıca çekiciliklerinden birini kaybetmiş olurlar. Sergi bölümleri monotonlaşır.
- Sergicilerin masrafları artar. Buna mukabil, fuarın verimliliği, sayılarının fazlalığı yüzünden, düşer.

2) Sınırlandırmanın Aleyhinde Olan Deliller :

- Sınırlandırma, sınırlı mali imkânlara sahip küçük işletmelerin, az masrafla, mahalli fuar ya da katılmasını engeller.
- «Küçük» fuarlar, sanayicileri, büyük fuarlara katılmaya zorlar.
- «Fuarlararası» rekabet, «organizatörler» arasındaki devamlı gelişmelere sebep olacak sağlam ve yaratıcı rekabeti sürdürür.
- Sınırlandırma ancak emredici biçimde gerçekleşeceğinden, güdümlü usullerin sakıncalarını ortaya çıkarır (13).

Bununla beraber «serbestiyet ya da sınırlandırma» formülü, açık olan sadeliğinde bazı farklılıkları da gizlemektedir. Zira fuar ya da uluslararası fuar (14) organize etme serbestiyeti bir bütün ise de, şu ya da bu fuar veya sergiye katılmak, genellikle işletmeler, kamusal topluluklar, özel örgütler ve bu gösterileri organize eden komitelerce ortaya konulmuş özel ya da kamusal karakter taşıyan düzenlemelere tabidir. İleride özellikle uluslararası özel

(13) ROUVIERE yalnızca fuar organizasyonu ve serbestiyetindeki «idari» sınırlandırmaları söz konusu etmektedir. Mesleki ve akdi olanlar inceleme konusu yapılmamıştır.

(14) Cari terminolojiyi açıklamak suretiyle aydınlatma ya da sınıflandırma gayreti içine girmek boşunadır. «Uluslararası fuar», «uluslararası sergi», «uluslararası salon» terimleri, bilgimize göre, bir uluslararası tanıma konu teşkil etmiş değildir. Cari terminoloji ile ilgili olarak bkz. ROUVIERE, op. cit., s. 13 vd.; M. ISAAC, Introduction au taxe de convention publié par le Bureau international des expositions (60, avenue de la Bourdonnais, Paris). Ayrıca bkz. 3 Şubat 1964 gün ve 282/115 sayılı olup uluslararası fuar ve sergilerin tanımına ilişkin bulunan CCI dokümanı.

sergi ve fuarlara katılma serbestiyetine getirilen özel hukuktan doğan kısıtlamalar üzerinde durulacaktır.

Katılma serbestiyetine getirilen kısıtlamalar dolaylı olarak yeni gösterilerin organizasyonunu ya da mevcutların sürdürülmesi konusundaki girişimleri de etkileyecektir.

IV. KATILMA SERBESTİYETİNİN SINIRLANDIRILMASI- NIN ÖRNEKLERİ

1) Comité des foires et Expositions de l'Industrie et du Commerce allemand gibi mesleklerarası örgütler, ancak bazı gösterileri desteklemekte ve dünya sanayiinde aranan verimlilik kriterine uyabilen bazı fuarların onanması anlamına gelecek spesifik tavsiyeler yayımlamaktadır (15). Buna karşılık bir başka mesleklerarası örgütün (Union des Foires internationales: UFI) statüsünde şunlar yer almış bulunmaktadır: «İster bir engel fuar ister bir özel gösteri söz konusu olsun, her üye, Birliği dahil olmakla, iştirakçilere, öteki ticari gösterilere katılmalarını engellemek amacıyla, hangi biçimde olursa olsun, hiçbir sınırlama getirmemeyi taahhüt eder». Şunu da kaydetmek gerekir ki, UFI, «bünyesi içinde ülkeler ve branşlar itibariyle ancak bir tek özel gösteri benimsemeyi» kararlaştırmıştır (16). Bu durum, bu alanda, vazgeçilmez bir rasyonalizasyon eğilimine işaret etmektedir.

Böylece, şimdiden, iki tip örgüt (sergicileri bir araya getiren mesleki örgütlerle fuar organizatörlerini bir araya getiren kurumlar) arasında doktrin ve metot anlaşmazlığı ortaya çıkmış olmaktadır.

2) Daha kısıtlayıcı ve tesirli olanı, bir mesleki örgütün üyelerine yaptığı ve bu tür gösterilere katılmama konusundaki tavsiyesidir. Burada, bir sınıai kurumun, üyelerine genel mesleki çıkarlar cümlesinden olarak kabul ettirdiği bir disiplin kuralı söz konusudur. Bu, gerçekten, uluslararası fuarların özellikleri ve onlardan beklenen verimlilik konusunda üyeleri aydınlatıcı, mesle-

(15) EDWARDS, loc. cit.

(16) Uluslararası Ticaret Odası/Uluslararası Fuarlar Birliği karma Komisyonunun 8 Şubat 1961 günlü toplantı zaptı; 12 Mayıs 1961 gün ve 282/98 sayılı CCI dokümanı, s. 3.

ki faaliyetlerden biridir. Fuar «organizatörlerince» yapılan baskılar, yetkililerce karşılanır.

3) Üçüncü sırada anılması gereken basit tavsiyeler olmayıp, uluslararası gösterilere katılmanın açıkça yasaklandığı durumlardır. Bu türün şartları, kuşkusuz, ancak katılmaya ilişkin düzenlemeyi benimseyen şahıslara hitap eder. Öngörülen müeyyide, giriş talepnameğine atılan imza sebebiyle akdi olarak kabul edilmiş olur.

Otomobil imalâtçıları uluslararası daimi Bürosunca hazırlanan «otomobillerin uluslararası sergilerde takdimi hakkındaki düzenleme»nin 5. maddesi şöylece kaleme alınmıştır:

İmza sahibi, daimi Büro ya da daimi Büroya dahil ulusal üye gruplarınca müsaade edilmedikçe, doğrudan doğruya dolaylı olarak ya da bir şahıs aracılığıyla, hiçbir uluslararası sergiye katılmamayı taahhüt eder.

Bu şart öngörülen Otomobil Salonu ile onu izleyen arasındaki devre için geçerlidir.

İmza sahibi, dikkate alınmış markalar salonunda teşhir edilirse salonun açılmasından önceki iki ay ile salonun kapanması arasındaki devrede hususi sergilere, karavan sergilerine, ardarda düzenlenen sergilere ve yabancı ülkelerde açılan ulusal sergilere katılmayacaktır. Eğer markalar teşhir edilmezse, yasak, salonun kapatılmasını izleyen bir aylık devreye de teşmil edilecektir.

İmza sahibi salonun açılmasından iki ay öncesi ile salonun kapatılmasından arasındaki dönemde hususi sergilerde, karavan sergilerinde, ardarda düzenlenen sergilerde ve yabancı ülkelerde açılan ulusal sergilerde reklâm yapmayacaktır.

Avrupa makina-alet sergisine ilişkin düzenleme bu konuda şu hükmü ihtiva etmektedir (1/7/b): Yapımcılar şunlara riayete mecburdurlar :

«İmalâtçıları olan makina-aletleri, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak, aynı yıl içinde, Avrupa Makina-alet Sanayii İşbirliği Komitesine üye ülkelerinde birindeki bir fuar, sergi ya da salonda teşhir etmeme».

Bu hükme riayetsizlik «ipso facto Avrupa sergilerinden ihraç ve yapılan ödemelerin kaybı sonucunu doğurur».

Bu şartlar, uluslararası özel sergilerle genel fuarların yaygınlaştırılmasına etkili biçimde karşı durmak bakımından, anılan branşta Batı Avrupanın en önemli kuruluşları arasında ortaklaşa olarak öngörülmüş bir mesleki disiplin kuları teşkil etmektedir.

4) Kuşkusuz, uluslararası gösterilerin herbirine ait dezenlemelere, özellikle kabul şartlarına, dahil edilen katılma serbestiyetini engelleyici daha başka esaslar da mevcuttur. Meselâ bazı fuarlar, öteki aracı ve tacirler hariç, ancak muayyen üretici ve ajanların katılmalarını kabul etmektedirler. Genellikle, fuar düzenlemeleri, fuar idaresinin, kararını gerekçelendirmek gereğini duymaksızın, giriş taleplerini kabul ya da red hakkını haiz olduğunu öngörmektedirler.

5) Fuarlarla sergiler kamu hukuku ya da özel hukukta kaynağını bulan çeşitli kuruluşlar halinde ortaya çıkarlar (17). Tüzel kişiliğe sahip kamusal servisler, kamu kurumları, iktisadi devlet teşekkülleri, anonim şirketler, kooperatifler, dernekler, organizasyon komiteleri bunlar arasında sayılabilir. Organizatörlerin hukuki durumları değişiktir. Bunlar daima 85/I madde anlamında bir işletme durumunda olduğu halde, kâr amacı ve rekabet düşüncesi bazen mevcut olmayabilir. Sorun, en azından ortaya konulmaya değer bir manzara göstermektedir. Zira, rekabet kavramı, esas olarak ticari bir amaç güdülmeyi gerekli kılar.

6) Tasarlanan karar ve uygulamalar, genel olarak, giriş taleplerine ekli olan ve bu taleplenenin imzalanmasının onun hakkındada açıkça bilgi alınmış olduğunu anlamına gelen fuar ya da sergi düzenlemeleri biçiminde ortaya çıkarlar. Bu belgelerin tamamı, fuar mukavelesini oluşturur. Bu mukavele, katılanların fazlalığı nazara alınarak hazırlanan tip-giriş mukavelesi, fakat sergicilerle organizatörler komitesi arasında devamlı bir işbirliğini kapsadığı ölçüde de birlik-mukavelesi mahiyetindedir (18). Dijon Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. C. GAVALDA'nın haklı olarak belirttiği gibi «bu mukavelenin özelliği inikadının da ori-

(17) Bu konuda bkz. ROUVIERE, op. cit., s. 209 vd.

(18) Fuar mukavelesinin hukuki mahiyeti ile ilgili olarak bkz. ROUVIERE, op. cit. 236 vd., 261 vd.

jinal olması sonucunu doğurmuştur. Bu mukaveleler ittihaki muavele mahiyetindedirler. Fuar kurulmasına teşebbüs ve ve fuar organizasyonu, ortak hukuk dışına taşan bazı haklara sahip gerçek öncülerin işidir. Bunlar, çeşitli çıkarları ahenkleştirmek için, müstakbel sergileycilerle akdedecekleri standart mukavelelerin sayısını çoğaltmaya çalışmalıdırlar. Birlik böyle sağlanır. Bu birliğin yönetimine esas olacak bir de düzenleme hazırlanır. Bunun disiplinle ilgili işlerini fuar komitesi görür. Bu mukavelenin akdinde çeşitli kurallara uymak için özel usul izlenir. Seçkin katılımcılarla bir ortak ekonomik gösteri yapmak önemlidir. Zira bu mukavelede şahsi özellikler ön plândadır. Fuarı kuran bu ekibe dahil olanların düşünceleri temel düşünce durumundadır. Anlaşmanın kolektif olma özelliği çeşitli biçimlerde tezahür eden bu şahsi veçheyi uzaklaştıramaz. Tahsis edilen yerlerin başkalarına kiralanması ya da devri imkânsızdır. Fakat fuar mukavelesinin orijinaliği özellikle inikadında kendini belli eder» (19).

Sergicilerin, alıcıların ve organizatörlerin çıkarlarına uygun hukuki bir bünyeye sahip olan özel fuarlar, hak ve borçları ile bütün ilgililerin dahil olabileceği bir ortak işletme durumundadır. Üçüncü şahıslar bundan zarar görebilirlerse de, meşru çıkarları söz konusu olsa bile, başarı için bir tarafın ya da öteki tarafın temel olarak saydıkları düşünceleri, yani işletmenin etkililiğini, karşılaştırmak uygun olur.

V. KATILMA SERBESTİYETİNİN SINIRLANDIRILMASI VE REKABET KAİDELERİ (20)

1) Üye Ülkeler Arasındaki Ticaretin Etkilenmesi :

A) Özel sergilerin, her şeyden önce, ortak pazardaki ticaretin normal akışını bozucu bir tarafı yoktur. Sergileyciler ister Paris'te ister Brüksel'de faaliyette bulunsunlar, durum değişmez. Siparişleri kabul edilir, sonraki olaylar da alışılmış ulusal esaslara uygun olarak cereyan eder.

Bazı sanayici ya da aracılardan katılmamış olmaları, kınanan şartlar mevcut olmasaydı onların şu ya da bu özel sergiye katılmakla elde edecekleri üstünlükleri büyük çapta etkilemez.

(19) GAVALDA, *Juris-Classeur périodique*, 1961, No. 12. 308/Not).

(20) Bu konuda bkz. GÜNTHER, *Conférence internationale sur le droit des ententes*, Francfort - sur - le - main, Juin 1960.

B) Fakat, bu düşüncelerden ayrı olarak, ötekiler arasında ortak pazar ülkelerinin sanayicilerini de bir araya getiren göstereilerin apaçık olan elverişli sonuçlarını da belirtmek gerekir. Altıların sanayilerinin hayatiyeti, homojen sektörlerde böylece tam anlamıyla belirmiş ve ticari hayat, ortak pazarda, yavaşlamaktan ziyade teşvik görmüştür.

Bu bakımdan makina-alet sanayii örneği üzerinde durmak gerekir. İkinci Dünya Harbi sonrasında yeniden teçhizatlanma ve sanayi aletlerinin modernleştirilmesi konularında büyük bir çaba sarfedilmesi gerekiyordu. Avrupa, 1949 yılında, hala döviz sıkıntısı içindeydi. Marşal Plânı ödeme dengesinin sağlanmasına yardımcı olmaktaydı. Avrupalı makina-alet yapımcıları büyük bir tehlike içindeydi, çünkü amerikalı rakipleriyle aralarındaki mesafe hayli açılmıştı. Avrupalı yapımcılar dikkate değer bir gösteri vasıtasıyla sanayi maddelerini kullananların çağrısına cevap vermek istediler. İşte ilk Avrupa makina-alet sergisi öncülerinin izlediği temel amaç buydu. Bu orijinal girişim, yalnızca sınıai çevrelerde avrupa çapında bir işbirliği düşüncesini somuştırmakla kalmamış aynı zamanda bu sektörde avrupa içi ticareti canlandırmak ve bu suretle dolar kaybını azalmak imkânını da yaratmıştır.

Üstelik Hollandalı avukat ELLIS'in Dalloz'da yayımlanan (1963, chronique, No.33) dikkate değer incelemesinde ortaya koyduğu gibi, yalnızca ortak pazarın kurulmasını engelleyen kısıtlamalar 85/T'in uygulama alanı içine girmektedir. Bu durum, özel avrupa sergileri öncülerince yönetilen hareketin nazara alınması gereken olumlu veçhesini teşkil etmektedir.

2) Rekabet Kaideleri Karşısındaki Durum :

A) Sergileyciler Bakımından :

Onlar bakımından kısıtlamalar akdi karakter taşır. Sergileyici, hak ve borçlarını bilerek, onlara tamamen vakıf olarak, fuarlara katılır. Düzenlemelerin açık olması, sergileyici-namzetlerini, organizatörlere «itiraz hakkı olmaksızın ve kararlarının haklılığını ortaya koymaksızın» bir talebi red hakkı veren formüllere nazaran daha fazla korucuyu bir karakter gösterir.

Bilgilerin tam olması için, düzenleme ve giriş beyannamele-
rinin daima akdi muhalefet hallerine uygulanacak müeyyide çe-
şitlerini açıkça belli etmesi gerekir.

Sergileyiciler bakımından, ekonomik serbestiyete getirilen kısıtlamaların kapsamı nedir?

— Özel sergiler, rekabeti engellemek, sınırlandırmak ya da bozmaktan uzak olarak, tam rekabet kanunlarınca yönetilen bir pazar durumundadırlar. Bununla beraber bazı sanayici ya da ara-
cıların katılmamış bulunmalarının bir eksiklik olduğunu da bu ve-
sile ile belirtmek gerekir.

— Birçok halde sınırlamalar çok kısıtlı birer tahdit durumun-
dadır. Katılma mesleki kurumun iznine bağlanabilir yahut iki ta-
nınmış olaydaki gibi özel sergi iki senede ya da dört yılda bir ku-
rulur, sergilerin açılmadığı yıllarda hangi gösteriye olursa olsun
katılmak serbest olur.

B) Sergileyici Olmayanlar Bakımından :

«Üçüncü» şahıslar özellikle bazı özel sergilerin öncü mesleki kurumlarına dahil olmayan yapımcılar, bu gösterilere katılabilir-
ler. Fakat talep reddedilirse, onların farklı işlem yapılmaması hak-
kindaki esasa dayanmaları mümkün olabilecek midir?

Red keyfiyeti rekabet kaideleri karşısında kabul edilebilir olarak nitelenebilirse, olumsuz sonuca ulaşılacaktır. Kuşkusuz, girişin kabul ya da reddi yetkisini organizatörler komitesine ve-
ren genel fuarlarda, bu kararın hakkın süüistimali teşkil etmemesi, yalnızca gerekçeli değil aynı zamanda «fuara katılanların ortak çıkarlarına» da uygun olması gerekeceği (21) ve «bu ekonomik gösterinin münakaşasız olan amacının, organizatörlerin, çeşitli talepler arasında şahsi çıkarlara dayanarak bir farklılık yaratmasını engellemek olduğu» ifade edilmektedir.

Mesleğin genel çıkarlarının, bir sergi ya da fuar düzenleme-
sine, bu tür gösterilerin sayısını sınırlamayı amaçlayan bir kısıtlayıcı şart konulmasını gerektirdiği hallerde, bütün namzet-sergileyiciler «fuar mukavelesinin» kendilerine yüklediği borçların

(21) GAVALDA, *Juris-Classeur périodique*, 1961, No. 12.306 (Not).

kapsamı hakkında aydınlatılır ve bunlar arasında hiçbir şekilde farklı işlem uygulanmaz.

Eğer bir yapımcı, organizatör komitesince öngörülen şartlarla mukavele yapmayı reddederse, bu piyasada rekabete girmek imkânından mahrum kalır. Fakat başka yerlerde, özellikle öteki ticari gösterilerde, mallarını sergilemek serbestiyetini muhafaza ettiğinden, meslek arkadaşlarının kollektif çıkarlarının gereklerini göz önünde tutmadan, kendi şahsi çıkarlarını tatmin etmek imkânını bulmuş olur.

Ancak, bir özel serginin organizasyon sorumluluğunu yüklenen ve üye olmayan işletmelerin katılma taleplerini kabul etmeyen bir kurum için durum başkadır. Karteller hakkındaki alman kanununun 26/II. maddesinin bir tefsirine göre, söz konusu kurum, bu konunun 22. maddesi anlamında hakim durumda olacağından, kendisine üye olmayan işletmelerin katılma taleplerini de, makul bir sebep söz konusu olmadıkça, geri çeviremeyecektir.

Aynı tefsir tarzına göre, eğer sergide boş yerler varsa, üye olmayanlardan üye olanlara nazaran daha fazla bir katılma payı alınması karşılığında, onların taleplerinin de kabul edilmesi objektif bakımdan yerinde bir davranış teşkil edecektir (22).

C) Fuar Organizatörleri Bakımından :

Bazı özel sergilere katılanlara uygulanan kısıtlamalar, uluslar, arası fuar organizatörlerinin, özel salonların ya da sergi mahallerinin kısmen kullanılması söz konusu olacağından, zarar görmelerine sebep olabilir. Bu durum «verimlilik kaybına» yol açar.

Fakat bu iki tip organizasyon arasında gerçekten bir «rekabet» var mıdır? Meslek grupları ile fuar organizatörlerinin ortak görevleri mevcuttur: Alıcılara seçim imkânı sağlama ve onlara tam bilgi sunma. Fakat birinci grubu teşkil edenler sergileri teşvik ve mesleki himaye politikasının bir vasıtası olarak gördükleri halde ikinci gruptakiler-önemli sergi yerlerinin kiracıları ya da malikleri- «işletmelerinin» verimli biçimde çalışmasını amaçlar.

(22) Bericht des Bundeskartellentes über seine Tätigkeiz in Jahre 1961, s. 39. Hatırlatalım ki, kartellere ilişkin Alman kanununun 26/II. maddesi, piyasada hakim durumda bulunan işletmelerin ve işletme kurumlarının, haklı sebepler dışında, benzer işletmelere, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak, birbirlerinden farklı rejim uygulanmasını yasaklamaktadır.

Özel sergi kârla kapatılmış olsun olmasın, sanayiciler, sergiler ticari yayılmanın geçerli vasıtasını teşkil ettikçe ve katılmanın maliyeti ekonomik açıdan makul ölçüleri tecavüz etmedikçe, reklâm kampanyası biçiminde bu tür gösterileri organize etmeğe devam edeceklerdir. Devamlı idari organizasyonu ile bir «hizmet işletmesi» olarak telâkki edilen fuar, masraflarını karşılamak zorundadır. Bu olmadığı takdirde ya işletme yok olacak ya da icabı halinde kamusal iktidarca yardımda bulunulması durumu ortaya çıkacaktır.

VI. ÖZEL SERGİLERİN ELVERİŞLİ SONUÇLARI

Teçhizat maddeleri alanındaki özel fuarlar üretim ile satışı eş zaman kılmakta en iyi bir imkân durumundadır. Mantıki ve metotlu bir araya göre organize edilecek bu gösteriler dolayısıyla alınan siparişler, ürün çeşitlerine göre muhtemel taleplerin tahminini kolaylaştırır; üretim planları, yatırım bütçeleri, istihdam tahminleri bu sayede iyileştirilebilir.

Dağıtım konusunda, acenta ve temsilcilerden gerekli bilgiler alınarak basit bir karşılaştırma yapılmak suretiyle herkes rakipleri karşısındaki ticari durumunu kolaylıkla tayin edebilir ve müşterileri derhal haberdar edebilmek için gerekli tedbirler alınabilir.

Özel sergiler, nispeten mütecanis olan modellerin üreticileri arasında gerçekleştirdiği yakınlaşma sayesinde, yaratıcılığı teşvik eder. Her sergileyici, moral ve ticari bakımdan, gerçek yenilik ya da geliştirme şeklinde, yeni şeyler getirmek zorunda kalır. Uluslararası bir karşılaşma merkezi durumunda olan fuarlar, lisans alımlarının ve öteki geliştirme girişimlerinin kaynağı olabilir. Toplantılar, oturumlar özellikle teknik kongrelerle desteklenen özel fuarlar, ticari-teknik karakterde bir organizasyondur. İster sergileyici ister müşteri olsun, çıkar ve özlem birliği şeklinde bir araya gelen aynı sanat mensupları arasındaki temaslar, çok verimli sonuçlar hasıl ederler.

Takdim gayretlerinin dağılması, yalnızca işletme sahiplerinin değil aynı zamanda ticari ya da teknik hizmet elemanlarının mevcudiyet olanaklarını da ortadan kaldırır. Özel sergilerde, materiyel, makinelerde olduğu gibi, hareket halindedir ve bu durum

müşterilerin gözleri önünde cereyan eder. Bu «hizmet», sanayicilere «sergi yerleri» sunan uluslararası gösterilerin sayılarının artırılması suretiyle daha ziyade çoğaltılamaz.

Teknik basın bu özel sergilerin başarısına büyük ölçüde yardımcı olmaktadır; zira, bu yayımların sorumluları, birgün, muayyen bir sanayi dalında ortaya çıkan gelişim ve eğilimleri, toplumun gözleri önüne serecektir.

Müşteriler, ister ticari bir amaçla (tüketim ya da kullanma için satın alma veya satma için satın alma) ister teknik ya da genel bilgilerini takviye etmek üzere sergiye gelmiş olsunlar, bilgi edinmek yahut seçim yapmak için kendilerine sunulan kolaylıklardan yararlanacaklardır. Büyük uluslararası fuarlarda salonlar genellikle muayyen bir sanayi ya da ticaret dalına ayrılmıştır ve nisbi bir türdeşlik söz konusudur. Halbuki bir ticari fuarın «özel bölümü», nadiren tanınmış bir özel serginin büyüklüğüne erişebilir.

Fuar ve sergilerin çoğalmasının sebep olacağı ekonomik düzensizlik tehlikesi karşısında, bu ticari gösterine mantıki ölçüler içinde düzenlenmek için uluslararası büyük işveren örgütleri bünyesinde yapılacak girişimler takdirle karşılanmalıdır.